

Rus og hjernens fungering / hvordan rus påvirker mulighet for læring

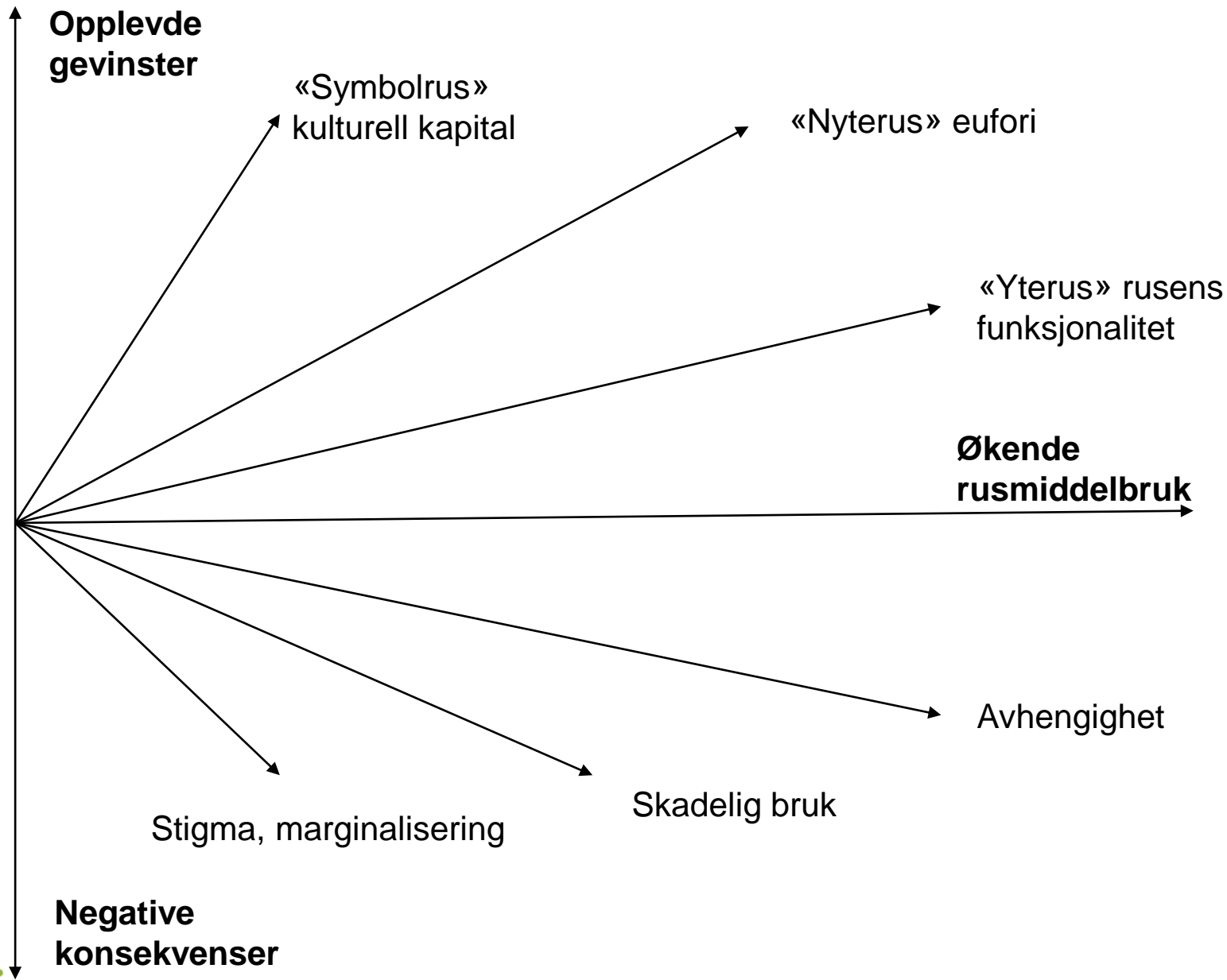
Oppikrimdagene 2021

Sverre Nesvåg

Forskningsleder, Stavanger Universitetssjukehus
Professor II, Universitetet i Stavanger

Men hjernen er ikke alene!

- La oss ta en stor omvei....

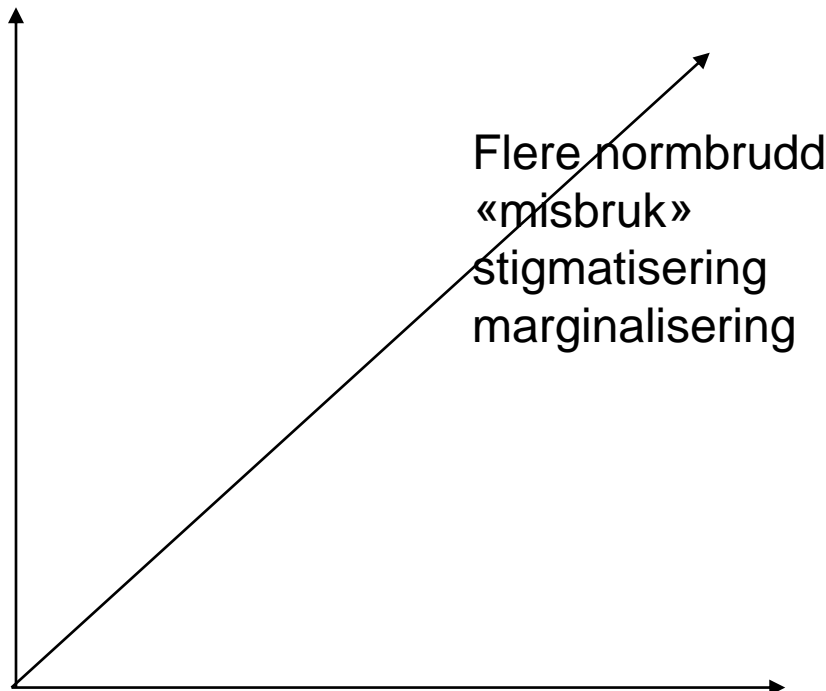

”Fenomenet” rusrelatert problematikk

Økte negative konsekvenser (skadelig bruk)

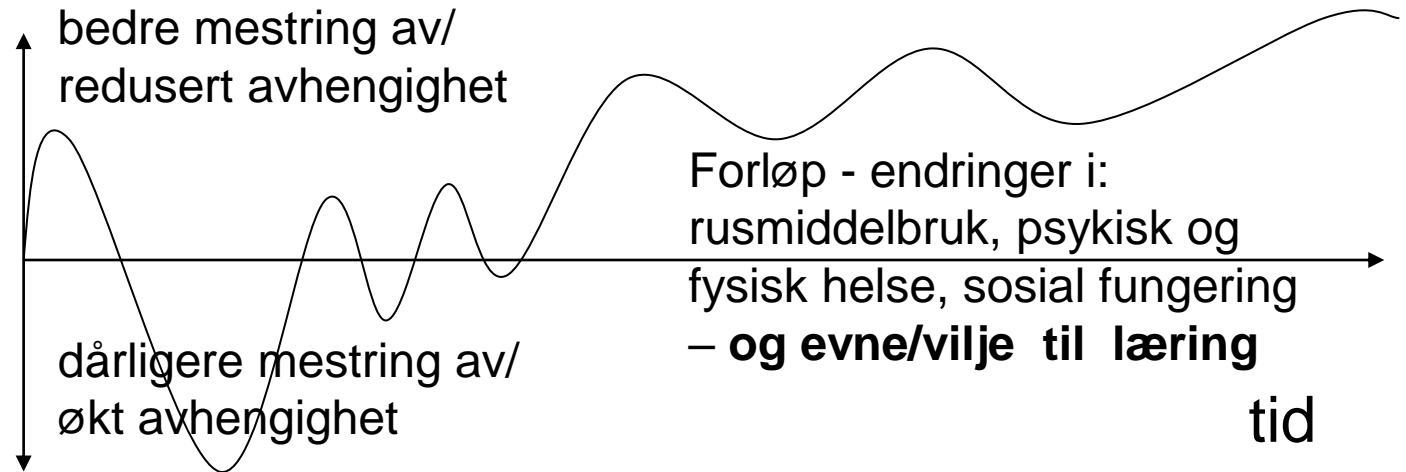
Livsstil/livssituasjon:

- alkohol, nikotin, andre rusmidler, kosthold og aktivitet
- økonomisk, sosial og kulturell situasjon

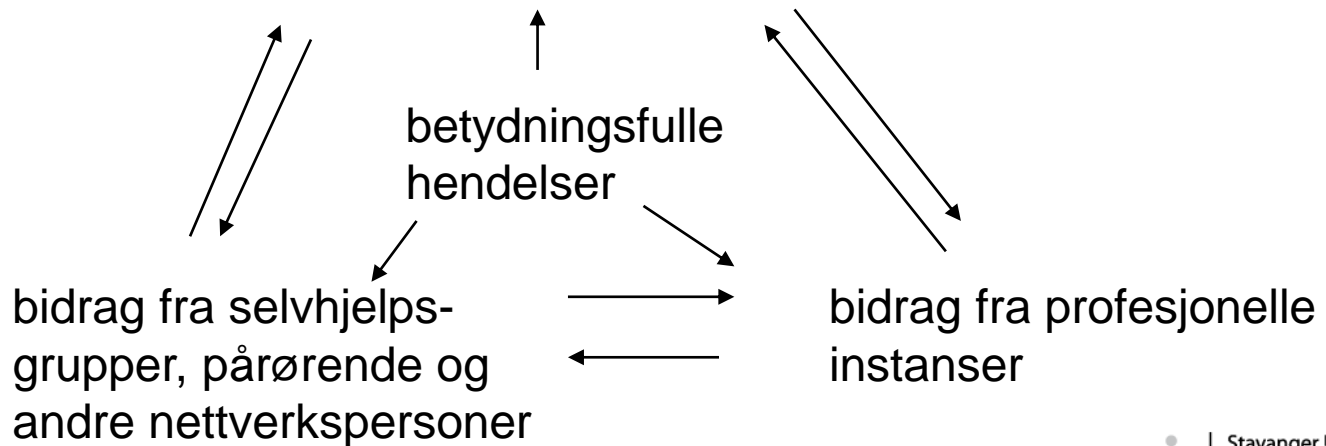

Mer fastlåste følelses-, tanke- og atferdsmønstre (avhengighet = et liv dominert av pågående eller tidligere rusmiddelbruk)

Endringsforløp:

egne bidrag (mestring/"self-change")

En oppdatert og utvidet biopsykososial modell - først lansert av Engel i 1977

DOI: 10.1111/spc3.12328

WILEY

ARTICLE

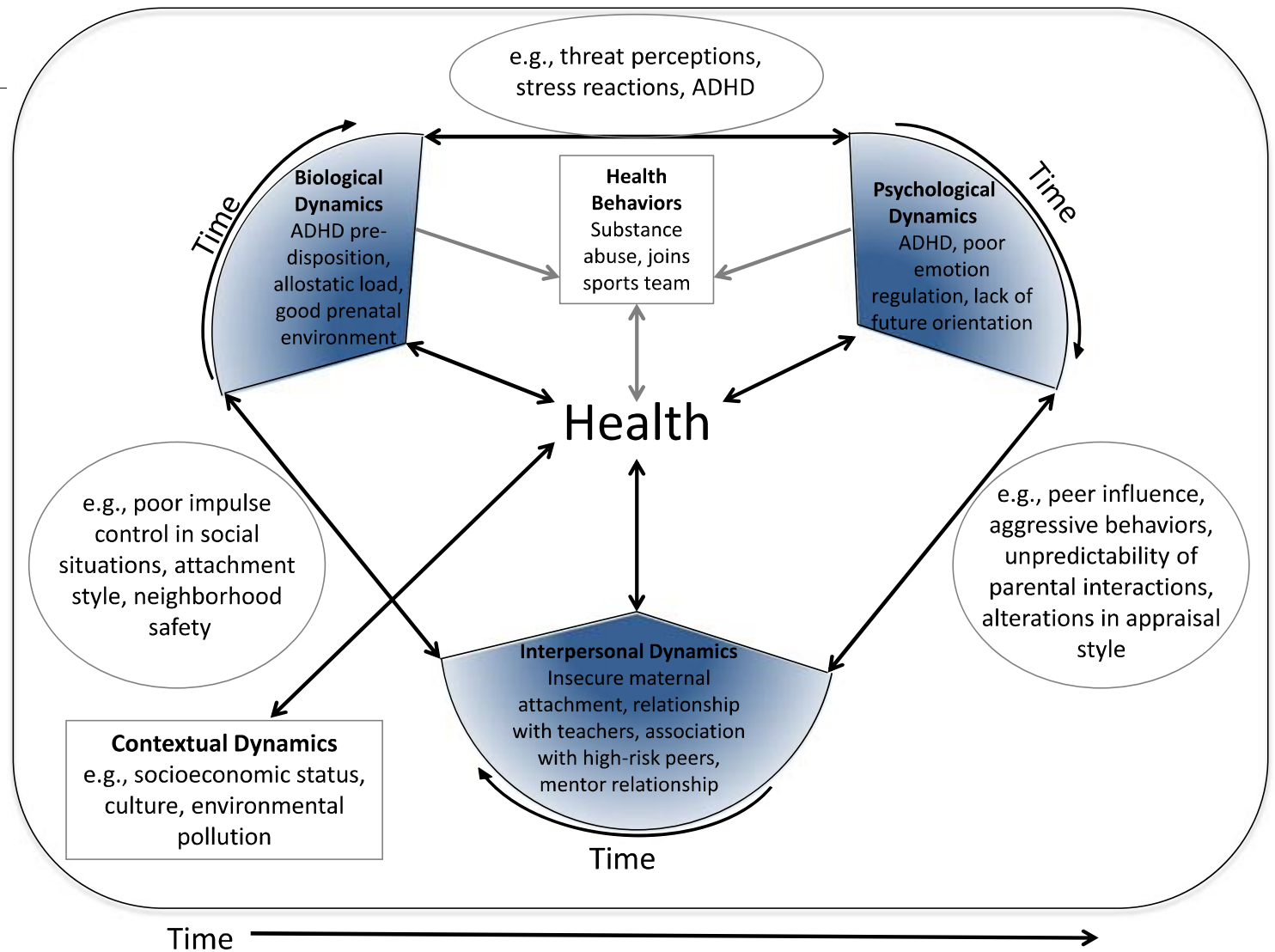
Rethinking the biopsychosocial model of health: Understanding health as a dynamic system

Barbara J. Lehman | Diana M. David | Jennifer A. Gruber

Soc Personal Psychol Compass. 2017;11:e12328.
<https://doi.org/10.1111/spc3.12328>

wileyonlinelibrary.com/journal/spc3

"Brandon"- tenkt eksempel

En alternativ figur

Samfunnsperspektivet:
Normer/forventninger/tilgjengelighet
Stigma og marginalisering/utenforskap

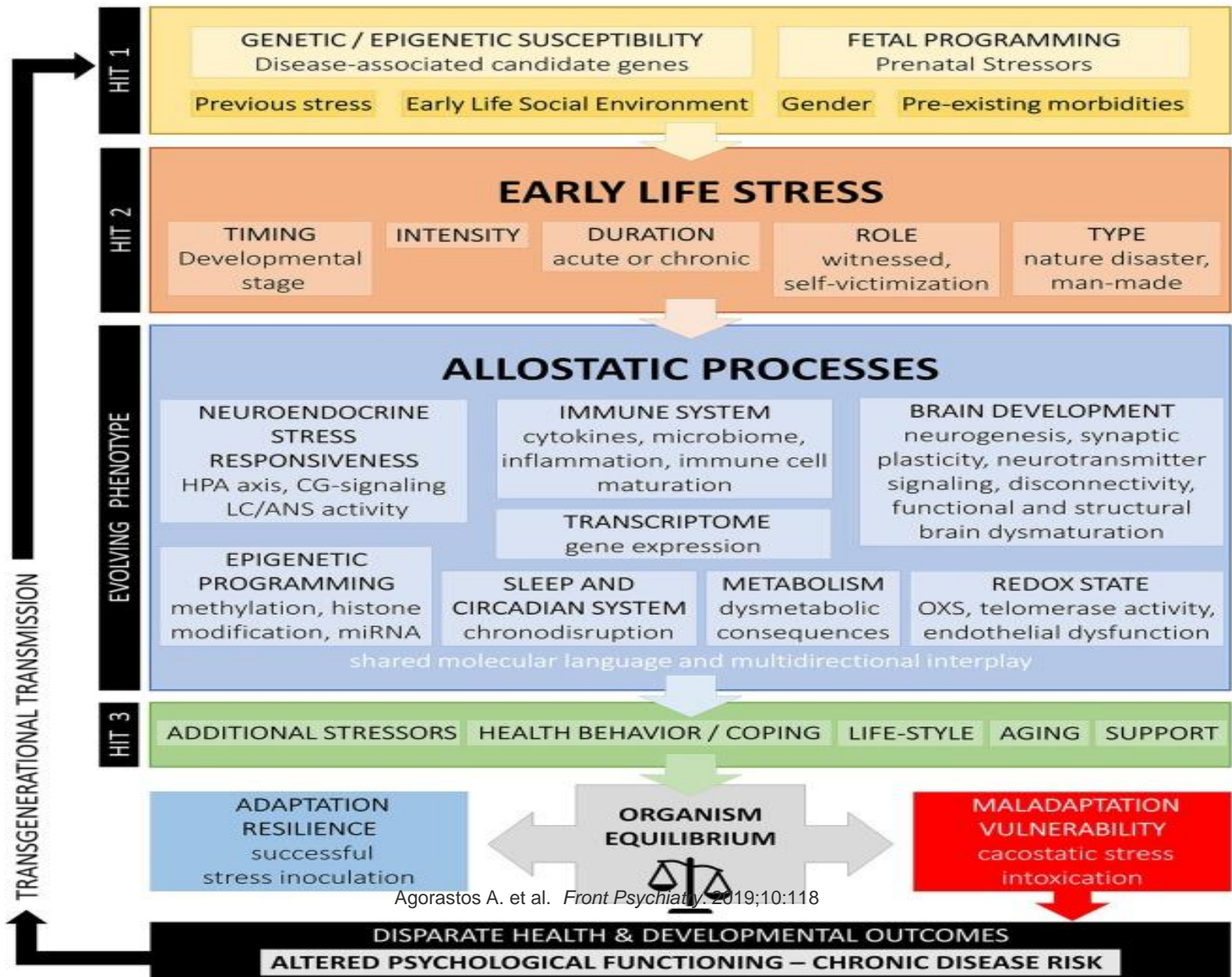
Det relasjonelle perspektivet:
destruktive/konstruktive
relasjoner/felleskap
sosial/økonomisk/kulturell kapital
grad av anerkjennelse

Det individuelle
perspektivet: Individuell
biologisk og psykologisk
sårbarhet og
biologisk og psykologisk
«skade» påført av et
rus-dominert liv

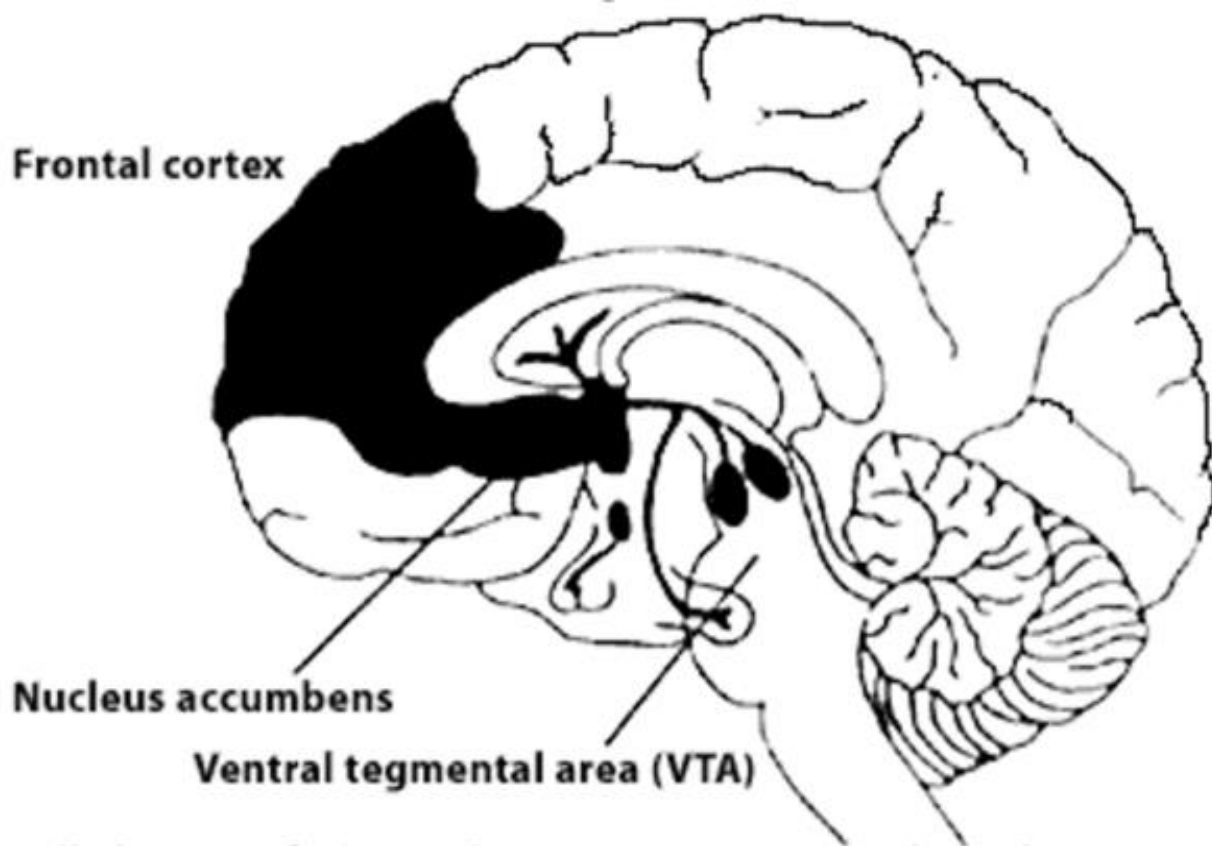
Samfunnsperspektivet/det relasjonelle perspektivet – evne/vilje til læring?

- Et rusdominert liv er preget av:
 - Marginalisert posisjon - utenforskap
 - Stigma
 - «Kultur-økonomisk avhengighet»
 - Destruktive og konstruktive nære relasjoner
- Ut av et rusdominert liv:
 - Inn i det ukjente
 - Manglende «recovery-kapital»
 - Ønske/krav om normalitet
 - Mangel på anerkjennelse
 - Utviklingen i nære relasjoner: makt/avhengighet, bytte og inkorporasjon

Stress, kropp og hjerne

Inn i hjernen – evne/vilje til læring

Belønning, motivasjon og læring – bottom up

- «Bottom-up» prosessene er ikke tilgjengelige for bevisst kontroll.
- Rusens virkninger: økt eller hemmet nevo-transmitter-aktivitet – møtt med opp/nedskalering av opprinnelig transmitter-aktivitet
- Belønning: «Liking» - euphori/hedoni (fulgt av anhedoni ved russtopp)
- Automatisert læring: «Wanting» - craving / cues – aktive lenge etter russtopp
- Hvor langvarige endringer etter russtopp?
- Balansert mot «top-down»-prosesser

Kognisjon – top down

Høyere mentale funksjoner, som

- Persepsjon
- Språk
- Tenking
- Oppmerksomhet
- Hukommelse
- Eksekutive funksjoner: Overordnet kontroll, planlegging og selvorganisering / selvregulering

Oppsummering

- Et rusdominert liv og utvikling av avhengighet forsterker/fører til endringer i nevrobiologisk, psykologisk og sosial fungeringer, med negativ innvirkning på evnen/vilje til alle andre former for læring
- I lang tid etter stopp i rusmiddelbruk har disse endringene negative innvirkning på læring og daglig fungering
- Etter hvert som bedringsprosessene setter inn, gir det håp og muligheter for å hente fram underliggende personlige egenskaper og kompetanser – med store muligheter for ny læring og et bedre liv